

ДО ПИТАННЯ ПРО КОДИФІКАЦІЮ СТРАХОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Ніно Пацурія,

доцент кафедри господарського права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, доцент

У статті досліджуються питання впливу кодифікації господарського законодавства на практику правотворчості, правозастосування та правореалізації при встановленні, зміні і припинення страхових правовідносин.

Визначаються теоретичні підґрунтя кодифікації та її необхідність.

Обґрунтовується доцільність, своєчасність і позитивність кодифікації страхового законодавства.

Вказується на вплив кодифікації страхового законодавства на розвиток науки господарського права за напрямом страхова діяльність, страхові правовідносини.

Ключові слова: Господарський кодекс України, Страховий кодекс України, кодифікація, страхове законодавство, страхова діяльність, страхові правовідносини

Вступ. *Кодифікація страхового законодавства як напрям модернізації.* У контексті модернізації страхового законодавства України потрібно зазначити, що специфічна риса європейської континентальної законотворчості — це кодифікація. Із зазначених підходів кодифікація розглядається як необхідна умова галузевої організації правових норм, забезпечення системності вдосконалення законодавства [1, 6].

На переконання В. Мамутова, кодифікація створює можливість здійснення зазначеного вище синтезованого підходу забезпечити поєднання прихильності до власного досвіду з урахуванням досягнень світової цивілізації, особливо у сфері регулювання економічних відносин. Наявність системотворювальних кодексів створює можливість нарощувати ці стрижневі, основні закони, уточвати їхні положення у зв'язку з розвитком суспільства, замість нескінченного видання безлічі нових законів. Власне велика кількість законів не дозволяє забезпечити системне несуперечливе, прозоре правове

регулювання. Велика кількість переходить у негативну якість законодавства, підриває його ефективність, ступінь реалізації [2, 7]. Здійснюючи аналіз кодифікаційної діяльності, О. Рогач наголошує, що кодифікація як найбільш досконала форма систематизації законодавства сприяє посиленню стабільності законодавства, ліквідації колізій, створенню чіткої, заснованої на науковому підґрунті системи нормативних актів. Вона є правовим фундаментом для побудови укрупнених нормативних блоків, кодифікаційних систем. У процесі здійснення кодифікаційної діяльності стає можливим вирішення таких взаємопов'язаних завдань, як удосконалення змісту та форми законодавства, а також забезпечення відносної стабільності його форми та змісту.

З огляду на це, автор виокремлює певні функції кодифікаційної діяльності. По-перше, це удосконалення форми законодавства, яка полягає в пошуку оптимальних форм кодифікаційних актів, розробці класифікаційних властивостей актів кодифіка-

ційного характеру, що, своєю чергою, надає можливість визначити особливості та дослідити шляхи їх вдосконалення [3, 6].

Теоретична основа дослідження. Підґрунтям для дослідження означених проблем стали праці українських і російських учених-юристів зокрема, С. Алексєєва, О. Беляневич, А. Бобкової, С. Братуся, А. Венгерова, О. Вінник, Ю. Гревцова, В. Ідельсона, О. Іоффе, С. Кечекьяна, В. Лаптева, Л. Лунца, В. Луця, М. Малєйна, В. Мамутова, Є. Пашуканіса, Г. Пронської, В. Протасова, Л. Рейтмана, В. Райхера, В. Серебровського, Ю. Толстого, В. Турбіної, Ю. Фогельсона, Р. Халфіної, Г. Шершеневича, М. Шимінової, В. Щербини, В. Янішена та ін.

Метою статті є визначення впливу кодифікації страхового законодавства на практику правотворчості, правозастосування та правореалізації при встановленні, зміні й припиненні страхових правовідносин.

Основний зміст. Потрібно зауважити, що на сучасному етапі одним з визначальних завдань кодифікаційної діяльності є передусім вирішення проблеми множинності актів та приписів, які діють за одними і тими ж питаннями. Повернімось до функцій кодифікації. Друга — це вдосконалення змісту законодавства, метою якого є усунення прогалин у законодавстві, розбіжностей між деякими його нормами; ліквідація колізій, дублювань, скасування застарілих нормативно-правових приписів; удосконалення інститутів права. По-третє, функція стабілізації законодавства полягає в закріпленні у кодифікаційному акті як результату кодифікації лише стабільних норм, що розраховані на досить тривалий період часу. Це, своєю чергою, надасть можливість забезпечити стабільність у регулюванні суспільних відносин, юридичну цілісність і впорядкованість законодавства, підвищити рівень ефективності реалізації правових норм. По-четверте, фундаментальна, котра полягає в

тому, що під час кодифікаційних робіт розробляються нормативні приписи, які регулюють важливу, досить широку сферу суспільних відносин. Своєю чергою, кодифікаційні акти, що містять ці приписи, визначають ієрархію актів відповідної галузі, стають нормативною основою для створення внутрігалузевої системи [3, 8].

Викладене доводить доцільність кодифікації страхового законодавства України з огляду на наявність певних передумов, які об'єктивно склалися: 1) необхідність стабільності, внутрішньої єдності та максимальної відповідності страхового законодавства та страхового права; 2) необхідність узгодження практики застосування страхового законодавства з науковим підходами обґрунтування такої кодифікації; 3) обов'язковість забезпечення системного підходу до формування страхового законодавства.

Безумовно, у випадку з кодифікацією страхового законодавства йдеться про галузеву кодифікацію. Формою ж вираження результатів кодифікації повинен стати нормативно-правовий акт у формі Страхового кодексу України.

У науковій юридичній літературі кодексом визначається «кодифікаційний акт, що забезпечує докладне правове регулювання певної сфери суспільних відносин і має структурний розподіл на частини, розділи, підрозділи, статті, які певною мірою відображають зміст тієї чи іншої галузі законодавства» [4, 75].

Насамперед потрібно зазначити, що страхове законодавство характеризується ознакою стабільності. Основний масив норм страхового законодавства можна вважати загалом сформованим. Беручи до уваги динаміку прийняття нормативно-правових актів, загалом усталеною є і практика їх застосування, про що свідчить хоча б факт прийняття Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди»

від 27.03.1992 року № 6, Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів» від 12.04.1996 року № 5, Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин» від 30.03.2012 року № 5, Листа Верховного Суду України «Про судову практику розгляду цивільних справ, що виникають з договорів страхування» від 19.07.2011 року, які містять випадки узагальнення судової практики з питань страхування.

Отже, за наявності порівняно стабільного страхового законодавства та практики його застосування створені основні передумови для кодифікації законодавства України про страхування, на передній план виходить завдання її наукового обґрунтування.

Зрозуміло, що саме кодифікація законодавства України про страхування зможе вирішити проблему його колізійності та лакуарності. «Колізійний стан законодавства має бути сигналом, передумовою його негайної кодифікації» [5, 7]. «Подолання внутрішніх суперечностей у законодавчих актах та суперечностей між різними законодавчими актами <...> можливе лише шляхом кодифікації» [6, 12].

З огляду на все викладене вище варто зазначити, що кодифікація страхового законодавства України — це захід не так бажаний, як необхідний. Проте, на нашу думку, будь-яка кодифікація, зокрема й кодифікація страхового законодавства, має відбуватися поетапно.

Етапність кодифікації земельного законодавства була запропонована А. Мірошниченком, що, на його думку, повинна містити: 1) інвентаризацію чинного земельного законодавства; 2) виявлення колізій і прогалин, повторів та їх усунення; 3) переробку

нормативного матеріалу відповідно до концептуальних засад кодифікації; 4) напрацювання тексту нормативного акту; 5) підготовку тексту змін до актів чинного законодавства, вироблення переліку актів, які підлягають скасуванню [7, 120–129].

Загалом підтримуючи наведену вище схему поетапної кодифікації законодавства, на нашу думку, для її належної реалізації в межах страхового законодавства також необхідно попередньо випрацювати систему страхового законодавства та розробити Концепцію модернізації правового регулювання страхової діяльності.

З огляду на викладене, на нашу думку, етапність кодифікації страхового законодавства України має бути такою: 1) напрацювання системи страхового законодавства України, на підставі якої 2) проведення інвентаризації страхового законодавства; 3) виявлення колізій, лакун, повторів і «мертвих норм» у правовому регулюванні страхових відносин у сфері господарювання та їх усунення; 4) здійснення переробки нормативного матеріалу відповідно до головних засад кодифікації; 5) напрацювання тексту нормативного акта; 6) підготовка тексту змін та/або доповнень до чинних нормативно-правових актів; 7) формування переліку актів, які підлягають скасуванню.

Вважаємо, що змістовне наповнення кожного з етапів кодифікації може бути таким:

1. *Напрацювання системи страхового законодавства України.* Необхідно зазначити, що робота із осучаснення страхового законодавства на сьогодні ведеться безсистемно і з очевидним запізненням. Існує проблема систематизації страхового законодавства. З метою усунення хаотичності в розробленні та прийнятті законів і підзаконних нормативних актів, які регулюють страхову справу, на нашу думку, необхідно випрацювати концепцію системи законодавства України, що регулює сферу страхування.

У межах розгляду питання про систему страхового законодавства необхідно дослідити проблему співвідношення таких наукових категорій, як «система» та «систематизація» законодавства.

Сучасні наукові дослідження доводять, що систематизація законодавства є родовим поняттям, яке охоплює всю діяльність щодо впорядкування законодавства. При цьому класично виділяють чотири самостійні форми систематизації: кодифікацію, інкорпорацію, консолідацію, поточну нормотворчість. Натомість система законодавства є певним чином закріплена сукупність нормативних актів, яка не є механічним поєднанням актів, а об'єктивно зумовленою, сформованою практикою, впорядкованою системою актів тієї чи тієї галузевої належності [3, 10; 8, 17].

З огляду на викладене, страхове законодавство України за юридичною силою нормативно-правових актів, які входять до нього, становить вертикальну ієрархічну систему, структура якої зумовлена структурою органів законодавчої та державної виконавчої влади, що мають нормотворчі повноваження щодо регулювання підприємницької діяльності.

Система законодавства, що регулює страхові відносини у сфері господарювання, поділяється на три блоки.

Першим є блок законодавства, що регулює власне господарську діяльність. Це, так зване, законодавство загальної дії, яке поширюється на всіх суб'єктів господарської, зокрема й підприємницької діяльності і страхової зокрема. До нього належать:

- 1) норми Конституції України про власність, підприємництво, компетенцію вищих органів державної влади у нормативному регулюванні підприємницької діяльності та інше;
- 2) Господарський кодекс України; Цивільний кодекс України; відповідні закони, що їх можна кваліфікувати як загальні. Вони регу-

люють діяльність усіх суб'єктів незалежно від виду господарювання, який вони здійснюють. Це закони України: «Про господарські товариства», «Про акціонерні товариства», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» тощо;

- 3) укази та розпорядження Президента України, постанови й розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативні акти господарських міністерств, відомств.

Другим є блок законодавства України про страхову діяльність. У цьому випадку йдеться про спеціальне законодавство, норми якого поширюються на коло суб'єктів, які безпосередньо займаються страховою діяльністю чи з'являються у сфері страхової діяльності як її учасники. До нього належать:

- 1) Закон України «Про страхування» та закони, що вносять зміни до цього Закону, норми інших законів України, що стосуються страхування; закони України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою»;
- 2) постанови Верховної Ради України з питань страхової діяльності;
- 3) укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів України з питань страхової діяльності;
- 4) відомчі акти Укрстрахнагляду, Міністерства фінансів України, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;

5) локальні нормативні акти страхових компаній.

Третій блок законодавства про страхування утворює сукупність спеціалізованих норм права, що регулюють зобов'язальні відносини щодо захисту майнових інтересів страхувальників у разі настання страхових випадків, передбачених договором про страхування або чинним законодавством. Норми цього блоку поширюються на всіх учасників страхових правовідносин. До них належать:

- 1) норми Цивільного кодексу України (статті 979–985, 987, 988), Господарського кодексу України (ст. 354), Закону України «Про страхування» (розділ 2 Закону), Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» (розділ 5), Кодексу торговельного мореплавства України (глава 1 розділу 8), Повітряний кодекс України (статті 117, 118), Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (статті 6–211) тощо;
- 2) постанови Кабінету Міністрів України, котрі визначають основні умови договорів обов'язкового страхування певного виду та порядок проведення обов'язкового страхування.

На підставі викладеної системи законодавства України про страхування можна дійти висновку, що розмежування загального та спеціального у правовому регулюванні страхування має два аспекти.

I. За сферою дії законодавство України, що регулює страхування, можна розмежувати на:

- загальне законодавство, яке поширюється на всіх суб'єктів господарювання;
- спеціальне законодавство про страхову діяльність (як окремий вид господарської діяльності);

- спеціалізоване, котре охоплює окремі норми права та є частиною законодавства, що регулює зобов'язальні відносини у сфері страхування та поширюється на всіх учасників страхових правовідносин.

II. За колом осіб законодавство України про страхову діяльність поділяється на:

- законодавство загальної дії, що поширюється на всіх осіб, які з'являються у сфері страхової діяльності;
- відомче законодавство (нормативні акти Укрстрахнагляду та Міністерства фінансів України, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, Нацкомфінпослуг), дія якого поширюється безпосередньо лише на суб'єктів страхової діяльності (страхові (перестрахові) компанії, товариства взаємного страхування, страхових посередників, об'єднання страховиків та інших учасників інфраструктури страхового ринку);
- локальне нормативне регулювання.

Беручи до уваги наведену систему, весь масив законодавства України, що регулює страхування, умовно може бути поділений на три великі групи: законодавство загальної дії та спеціальне, зокрема й відомче, локальне нормативне регулювання страхування та спеціалізоване.

Проведений аналіз системи законодавства України про страхування свідчить про те, що одним з найважливіших чинників розвитку страхового права та страхової діяльності, зважаючи на її велике соціально-економічне значення для нормального існування економіки країни, є становлення та розвиток нормативної бази, котра б відповідала змісту і завданням цього сегмента економіки й забезпечувала задоволення інтересів усіх учасників страхових правовідносин.

Інвентаризація законодавства України про страхування. У межах цього етапу перш за все необхідно визначити коло нормативно-правових актів, які підлягатимуть кодифікації. За ідеєю А. Мірошниченка, в цьому випадку йдеться про створення своєрідного реєстру правових норм, які розпорошені по сотнях нормативно-правових актів [7, 123]. Проте до включення норм до Страхового кодексу України необхідно підходити ретельно та вкрай вибірково не всі норми, закріплені в актах законодавства, заслуговують механістичного включення до кодифікованого акта.

3. *Виявлення колізій, лакун, повторів і «мертвих норм» у правовому регулюванні страхових відносин у сфері господарювання та їх усунення.* Безумовно, головним надбанням кодифікації страхового законодавства України має стати виявлення й усунення колізій, лакун, повторів та «мертвих норм» у правовому регулюванні страхових відносин.

Як було зазначено в господарсько-правовій науковій літературі, проблемі лакун у праві породжує деонтична неповнота господарського права. При цьому під лакунами (прогалинами) потрібно розуміти дефекти в логічних нормах господарського права, коли відсутні необхідні ланки в регулюванні певних типів господарських відносин та їх заповнення судовою практикою. О. Беяневич вказує, що від лакуни у праві необхідно відрізнити правову помилку, тобто неправильну оцінку об'єктивних умов і, як наслідок, неадекватну законодавчу волю, котру слід було б втілити у нормативно-правовому акті [9, 145].

За визначенням В. Лазарева, «установлення прогалин у праві передбачає гарне знання нормативного матеріалу. Однією з властивостей права, на відміну від інших форм суспільної свідомості, є його формальна визначеність. Логічна послідовність, визначеність та обґрунтованість пронизують увесь

зміст правової системи. Логічна обґрунтованість, своєю чергою, вимагає, щоби кожен правовий акт: 1) впливав із загальних принципів і цілей <...> законодавства; 2) не суперечив іншим нормативним актам; 3) виходив з урахуванням особливостей структурної організації різних правових норм; 4) перебував у функціональному зв'язку з іншими нормами цього інституту, галузі та всієї системи права» [10, 58].

Способи усунення законодавчих лакун відомі. Принаймні, цивільне законодавство як такі передбачає застосування аналогії закону й аналогії права, проте вони не є достатніми. На нашу думку, дієвим способом заповнення законодавчих «порожнин» може стати кодифікація. Безумовно, в тих випадках, коли для такої процедури є підстави та склалася низка об'єктивних умов.

Безумовно, в межах цього етапу обов'язковою дією є визначення застарілих норм страхового законодавства, що підлягають скасуванню чи перегляду, усунення суперечностей (колізій) між певними правовими нормами, актами страхового законодавства, котрі врегульовують такі страхові відносини.

Окремою проблемою страхового законодавства є наявність «мертвих» норм. Так звані, мертві закони чи норми є результатом довільної правотворчості, що не враховує об'єктивних потреб суспільного життя [11, 265]. Яскравим прикладом такого нормотворення є Постанова Кабінету Міністрів України від 01.02.1997 року № 132, яка затвердила Тимчасове положення «Про товариство взаємного страхування», про що було зазначено вище.

4. *Здійснення переробки нормативного матеріалу відповідно до головних засад кодифікації.* Загальноприйнятим підходом до здійснення кодифікації галузевого законодавства є процес формування наукової концепції засад такої кодифікації. Безсумнівно,

науково обґрунтована концепція може бути розроблена винятково після належної «інвентаризації» нормативного матеріалу та виявлення прогалин і колізій, що підлягають усуненню.

5. Напрацювання тексту нормативного акта. «На цій стадії необхідно використати матеріал, напрацьований перед цим. Фактично, напрацювання тексту кодифікаційного акту — це просте оформлення результатів попередніх етапів. Між тим, це завдання саме по собі є досить складним, оскільки передбачає вироблення оптимальної структури кодексу, зручної у користуванні» [7, 129].

На нашу думку, Страховий кодекс України може містити такі розділи: загальні положення; законодавство про страхування; учасників страхових відносин; суб'єкти страхової діяльності; форми та види страхування; страхові послуги; види страхової діяльності; страхові зобов'язання; договори та правила страхування; майнова основа страхового господарювання; умови забезпечення платоспроможності страховиків; відповідальність за порушення страхових зобов'язань; державний нагляд (контроль) за страховою діяльністю; перестраховування; страхування життя; особливості правового регулювання деяких видів страхування.

При цьому Страховий кодекс України обов'язково має містити преамбулу, в якій повинно бути визначено коло тих правовідносин, які мають ним регулюватися.

6. Підготовка тексту змін та/чи доповнень до чинних нормативно-правових актів. Вказаний етап передбачає використання матеріалу, підготовленого на стадії «інвентаризації» страхового законодавства України. «Ідеологією змін має бути, на наше переконання, не механічне відтворення положень кодексу в інших актах, а максимальне зменшення кількості цих актів, збереження чинності лише тих актів, які не можуть бути з тих чи інших мотивів «поглинуті» [7, 129].

7. Формування переліку актів, які підлягають скасуванню. Цей етап, на нашу думку, є суто механічним і повинен передбачати ретельну копітку роботу щодо встановлення переліку тих нормативно-правових актів, які підлягатимуть скасуванню у зв'язку з набуттям чинності Страховим кодексом України.

Наведена етапність кодифікації страхового законодавства, на нашу думку, дозволить зменшити його колізійність і лакунарність, стабілізувати його та підвищити ступінь його систематизації. Зрозуміло, що необхідність розробки та прийняття Страхового кодексу України зумовлена потребою в систематизації законодавства у сфері страхування, позбавленні його застарілих правових норм, усуненні прогалин у законодавчому регулюванні страхових відносин, упорядкуванні застосування страхової термінології. Завданням цього акта є й забезпечення гармонізації законодавства у сфері страхування з нормами міжнародно-правових документів.

У контексті питання, що розглядається, необхідно зазначити, що в історії української правотворчості вже були здійснені спроби кодифікувати страхове законодавство шляхом прийняття Страхового кодексу України. Йдеться про проект Страхового кодексу України від 11.04.2005 року № 7345.

Основною ідеєю кодифікації страхового законодавства України у вказаний період, за визначенням його авторів, стала наявність розгалуженої системи законодавчих актів різного регулятивного рівня, різної юридичної сили, різних сфер застосування [12]. Саме тому виникла необхідність систематизації страхового законодавства, тобто приведення нормативних актів у єдину, впорядковану сукупність, систему.

До позитивних соціально-економічних наслідків від запровадження законопроекту законодавці відносили: оновлення, впорядкування законодав-

ства у сфері страхування, звільнення його від значної кількості законодавчих актів та актів Кабінету Міністрів України, усунення прогалин у законодавчому забезпеченні, посилення системності, комплексності в регулюванні відповідних суспільних відносин; гармонізацію законодавства у сфері страхування з міжнародними угодами та нормами, законодавством ЄС у сфері страхування.

Законопроект складався із Загальної та Особливої частин, поділених на 24 розділи та Прикінцевих положень.

Проте висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Страхового кодексу України був негативним. Основними недоліками законопроекту було названо такі: проект здебільшого повторює норми чинного законодавства і не містить нового нормативного матеріалу; поза межами проекту залишилася низка важливих положень страхового законодавства України, зокрема питання морського страхування; проектом некоректно пропонується врегулювати питання обов'язкового медичного страхування тощо [13].

На нашу думку, головним недоліком запропонованого проекту Страхового кодексу України було те, що вказаний документ був поданий на розгляд незавершеним, оскільки у розділах VIII «Принципи обов'язкового страхування», IX «Захист суб'єктів страхування», X «Саморегуляція страхового ринку», XI «Недержавне пенсійне страхування», XII «Некомерційне страхування від нещасних випадків на виробництві», XIII «Товариство взаємного страхування» статті, що мають становити їхні зміст, були взагалі відсутні.

Саме вказані недоліки призвели до того, що свого часу проект Страхового кодексу України, як нормативно-правового акта, не було прийнято Верховною Радою України, що, своєю чергою, негативно вплинуло на розви-

ток правового регулювання відносин страхування у сфері господарювання.

У цьому випадку йдеться про вади законодавчої техніки. Стосовно кодифікаційних актів О. Рогач ввела в науковий обіг термін «кодифікаційна техніка», при цьому автор зазначає, що від рівня розвитку кодифікаційної техніки залежить ступінь упорядкованості законодавства, його ефективність. Чим краще розроблені та чим ширше застосовуються у правотворчій практиці правила, методи та прийоми кодифікаційної техніки, тим досконалішою буде сама правотворчість [3, 15].

Висновки. З огляду на викладене, потрібно зазначити, що такий напрям модернізації страхового законодавства України, як прийняття Страхового кодексу України, дозволить: належним чином систематизувати страхове законодавство; уникнути множинності нормативно-правових актів, які видаються правотворчими органами; відмовитися від дублювання положень у чинному законодавстві України виникненням прогалин. Доцільність здійснення систематизації у формі кодифікації, зокрема, пов'язана також з необхідністю поліпшення правореалізації, наданням допомоги судовим органам оперативної та правильно тлумачити норми права.

Проте, на нашу думку, вказаної мети можна досягти тільки через розробку концептуально цілісної нормативної основи правового регулювання страхових відносин, яка повинна стати «предтечею» оновлення страхового законодавства України. Йдеться про розробку, прийняття та впровадження *Концепції модернізації правового регулювання страхової діяльності*, прийняття якої повинно передувати процесу кодифікації страхового законодавства України.

Перспективи подальших розвідок. Відмітною рисою українського законодавства є те, що воно формується в умовах трансформаційної економіки, що впливає на інтенсивність роз-

витку законотворчого процесу та зумовлене потребами реформування суспільства, переходом його до ринкової економіки й розбудовою правової держави. З часу здобуття незалежності спостерігається стійка тенденція до прискореного збільшення загальної кількості нормативно-правових актів, які приймаються у системі законодавчої та виконавчої влади. Отже, українське законодавство на цьому етапі є складним, багатогалузевим утворенням, в якому перетинаються вертикальні та горизонтальні зв'язки, діють законодавчі масиви різних рів-

нів, та намітилися стійкі тенденції до його уніфікації, що потребує подальших наукових досліджень, та закріплення страхових правовідносин на рівні норм СтрахОВОГО кодексу України. ♦

Список використаних джерел

1. Мамутов В. К. *Економіка и право : сб. науч. трудов / В. К. Мамутов.* — К.: Юринком Інтер, 2003. — 544 с.
2. Мамутов В. *Повніше використовувати техніко-юридичні засоби удосконалення законодавства / В. Мамутов // Право України.* — 2008. — № 2. — С. 3–9.
3. Рогач О. Я. *Кодифікаційні акти в системі законодавства України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних та правових вчень» / О. Я. Рогач.* — К., 2003. — 20 с.
4. Олійник А. Ю. *Теорія держави і права : навч. посіб. / А. Ю. Олійник, С. Д. Гусарев, О. Л. Слюсаренко.* — К.: Юринком Інтер, 2001. — 176 с.
5. Бурчак Ф. Г. *Кодифікація и проблемы коллизий в праве / Ф. Г. Бурчак // Колізії у законодавстві України: проблеми, теорії і практики.* — К.: Генеза, 1996. — С. 7–9.
6. Лулак Д. Д. *Проблеми колізій у законодавстві України (теорія і практика) : дис. ... кандидата юрид. наук : спец. 12.00.01 / Д. Д. Лулак.* — К., 2004. — 175 с.
7. Мірошніченко А. М. *Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні / А. М. Мірошніченко.* — К.: Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2010. — 270 с.
8. Дутка Г. І. *Закон у системі нормативно-правових актів України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Г. І. Дутка.* — Київ, 2003. — 20 с.
9. Беляневич О. А. *Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) / О. А. Беляневич.* — К.: Юринком Інтер, 2006. — 592 с.
10. Лазарев В. В. *Пробелы в праве и пути их устранения / В. В. Лазарев.* — М.: «Юр. лит.», 1974. — 184 с.
11. Хропанюк В. Н. *Теория государства и права / В. Н. Хропанюк.* — М.: Омега-Л, 2008. — 384 с.
12. *Пояснювальна записка до проекту СтрахОВОГО кодексу України від 11.04.2005 року № 7345 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=24263.*

13. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Страхового кодексу України від 11.04.2005 року № 7345 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=24263

Надійшла до редакції 25.11.2014 року

Пацурія Н. К. до питання про кодифікацію страхового законодавства. В статті досліджуються питання впливу кодифікації законодавства на практику правотворчості, правозастосування та правореалізації при встановленні, зміні та припиненні страхових правовідносин.

Визначаються теоретичні основи кодифікації та її необхідність.

Обґрунтовується цілесобразність, своєчасність та позитивність кодифікації страхового законодавства.

Вказується на вплив кодифікації страхового законодавства на розвиток науки господарського права по напрямку страхової діяльності, страхові правовідносини.

Ключові слова: Господарський кодекс України, Страховий кодекс України, кодифікація, страхове законодавство, страхова діяльність, страхові правовідносини

Patsuriia N. To the topic of codification of insurance legislation. The specific feature of the continental European lawmaking is the system of codification. The codification is considered to be the necessary branch of legal norms as the background of the insurance system legislation.

According to the researchers, the codification creates the possibility of synthesizing of the above approach to ensure adherence to the combination of experience, taking into account the achievements of world civilization, especially in the regulation of economic relations. Availability of the codification of legislation makes it possible extension of the core, the fundamental laws that clarify their positions in relation to the development of society instead of infinite publication of many new laws. Dispersal laws shall not provide a consistently systematic, transparent regulation. A large number of laws has negative quality of legislation undermines its effectiveness, the degree of implementation.

From the point of the analysis of codification activities, researchers stress that the codification of the most perfect form of systematization of legislation enhances the stability of legislation, eliminate conflicts, creating a clear, based on the scientific basis of legal documents. It is a legal foundation for building a consolidated regulatory blocks codification systems. In the process of codification activity becomes possible to solve related tasks such as improving the content and form of legislation, and to ensure relative stability of its form and content. It should be noted that at present one of the key objectives of codification activities are primarily address the problem of the following: 1) multiplicity of laws and regulations in force for one and the same issues; 2) improving the substance of the legislation, which aims to address gaps in legislation, disputes between its individual norms; 3) elimination of conflicts, duplication, obsolete regulatory and legal requirements; improvement of existing institutions of law. The

stabilization function to consolidate the legislation appears to act as a result of the codification only stable rules that are designed for a long period of time. This, in turn, will provide an opportunity to ensure stability in the regulation of social relations, legal continuity and orderly legislation, improve the efficiency of legal regulations. Fundamentally, the process of codification makes regulatory requirements that govern important, very broad scope of public relations. In turn, the codification acts containing these provisions, determine a hierarchy of Acts of the area, are regulatory basis for the establishment of intra-system.

The steps of codification insurance legislation of Ukraine in a view of the existence of certain preconditions should be the following: 1) it has to be constantly with internal cohesion and maximum compliance of insurance law and insurance law; 2) it has to be harmonized from the point of the practice of insurance law with scientific approaches justification for codification; 3) it has to bound to ensure a systematic approach to the formation of the insurance law.

It is undisputable that in the case of insurance law codification we provide the internal branch codification. The form of the same expression results codification should be a legal act in the form of the Insurance Code of Ukraine.

The process of codification of insurance legislation of Ukraine should have the following phases: 1) elaboration of a system of insurance law of Ukraine on the basis of which 2) the inventory insurance legislation; 3) identification of conflicts, gaps, repeats and «dead rules» in the legal regulation of insurance of economic relations and their elimination; 4) implementation of normative material processing according to the main principles of codification. It also should have the time between the enactment of the text; the preparation of the text changes and / or additions to existing legal acts; and preparing a list of acts that are subject to cancellation.

A distinctive feature of Ukrainian legislation is that it is formed in a transformation economy that affects the intensity of the legislative process and driven by the need to reform the society, its transition to a market economy and building the rule of law. Since independence, there is a steady trend towards rapid increase in the total number of legal acts, adopted the system of legislative and executive power. Thus, the Ukrainian legislation at this stage is difficult, diversified entity, which intersects the vertical and horizontal communication, legislative arrays are of different levels, and there have been persistent tendency to unification, which requires further research, and securing legal level of insurance regulations of Insurance Code of Ukraine.

Keywords: Economic Code of Ukraine, the Insurance Code of Ukraine, codification, insurance law, insurance, legal insurance